

Начало > Съдебни процедури > Граждански дела > Съдът на коя държава е компетентен?

Съдът на коя държава е компетентен?

Чешка република

1 До кой съд трябва да се подаде исковата молба — до обикновен граждански съд или до специализиран съд (напр. съд по трудовоправни спорове)?

В чешкото гражданско право няма процесуална уредба, която определя съдилища със специализирана компетентност по дела от определен вид. По отношение на гражданските дела, общият съд по принцип е компетентен да решава спорове по всички гражданскоправни въпроси. Тяхната материална уредба е такава, че в гражданското съдопроизводство съдилищата разглеждат и се произнасят по спорове и други юридически казуси, възникващи от гражданскоправни отношения (раздел 7, параграф 1 от Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс, изменен и допълнен). Освен това, от 1 януари 2014 в Чешката република е в сила нов закон — Закон № 292/2013 Coll. за специалните съдопроизводства. По силата на този закон съдилищата разглеждат и се произнасят по правни въпроси, посочени в самия закон.

В някои случаи специалното законодателство предоставя на административни органи правото да решават въпроси от гражданскоправен характер. В този случай обаче решението на административните органи подлежи на задължителен контрол от граждански съд в производство по част пета от Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс, изменен и допълнен (раздел 244 и сл.).

2 Ако компетентни са обикновените граждански съдилища (т.е. те са съдилищата, които разглеждат съответния вид казуси), как може да се разбере до кой от тях трябва да бъде подадена исковата молба?

2.1 Има ли разлика между по-нисшестоящите и по-висшестоящите обикновени граждански съдилища (напр. районните съдилища като по-нисшестоящи съдилища и окръжните съдилища като по-висшестоящи такива) и ако да, кой от тях е компетентен по моя казус?

Първоинстанционни съдилища в Чешката република са районните съдилища и окръжните съдилища, и в редки случаи — Върховният съд на Чешката република.

1. Районните съдилища са компетентни да разглеждат дела на първа инстанция, освен ако законът изрично предвижда, че компетентни са окръжните съдилища или Върховният съд на Чешката република.

2.

а) Съгласно Закон № 99/1963 Coll., окръжните съдилища са компетентни да се произнасят на първа инстанция по следните дела:

спорове между работодател и бенефициер относно взаимното уреждане на надплатени суми по пенсионни осигуровки, осигуровки за заболяване, държавно социално подпомагане и материални помощи, както и спорове, отнасящи се до взаимното уреждане на регресивни обезщетения, изплатени по осигуровки за заболяване;

спорове, отнасящи се до законността на стачка или локаут;

спорове, отнасящи се до друга държава или до лица, ползващи дипломатически имунитети и привилегии, ако компетентни по тези спорове са чешките съдилища;

спорове, отнасящи се до анулирането на арбитражно решение за изпълнение на задължения по колективен договор;

казуси, произтичащи от правоотношения, свързани с установяването на търговски дружества, фондации, дарения и дарителски фондове, и

спорове между търговски дружества, техните съдружници или членове, както и спорове между съдружници или членове, възникнали във връзка с участието им в търговското дружество;

спорове между търговски дружества, техните съдружници или членове и членовете на управителните органи или ликвидаторите на тези дружества, ако предмет на спора е упражняването на правомощията на членовете на управителните органи или ликвидацията;

спорове, произтичащи от нормативната уредба на авторското право,

спорове, отнасящи се до защитата на права, които са нарушени или могат да бъдат нарушени вследствие на неприяна конкуренция или на незаконно ограничаване на конкуренцията;

въпроси, отнасящи се до опазването на името и репутацията на юридическо лице;

спорове, отнасящи се до финансови обезпечения и спорове, свързани с менителници, чекове и инвестиционни инструменти;

спорове, възникнали от сделки на стоковите борси;

въпроси, свързани с общото събрание на етажна собственост и произтичащите от това спорове;

въпроси, свързани с преобразуването на търговски дружества и кооперации, включително производства, свързани с обезщетения, в съответствие със специална уредба,

спорове, свързани със закупуване или лизинг на машини и съоръжения или части от тях;

спорове, свързани с договори за строителни работи по обществени поръчки над определен лимит, включително доставките, необходими за изпълнението на тези договори.

б) Съгласно Закон № 292/2013 Coll., окръжните съдилища са компетентни да се произнасят на първа инстанция по следните дела:

относно правното състояние на юридическите лица, включително тяхното прекратяване и ликвидация, назначаването и освобождаването на членове на техните управителни органи или на ликвидатор, тяхното преобразуване и въпроси, свързани с доброто им състояние като цяло;

спорове за попечителство на юридически лица,

относно депозити за изпълнението на задължения за изплащане на възнаграждение или компенсация на повече от едно лице въз основа на съдебно решение по Закона за търговските дружества и Закона за преобразуване на дружества и кооперации (по-нататък наричани „задължителни депозити“);

въпроси, отнасящи се до капиталовия пазар,

относно предварителни съгласия за извършване на разследвания по въпроси, свързани със защитата на конкуренцията;

относно замаяната на съгласие на представител на Чешката адвокатска колегия или на Камарата на данъчните консултанти за достъп до съдържанието на документи.

3. Върховният съд на Чешката република е компетентен да признава, в едноинстанционно производство, решения на чуждестранни съдилища за развод, законна раздяла, анулиране на брак и за установяване на съществуването на брак, ако поне една от страните е гражданин на Чешката

република, съгласно раздел 51 от Закон № 91/2012 Coll. за международното частно право. Тази процедура обаче не се провежда при признаването на решения от други държави — членки на ЕС в случаите, когато се прилага Регламент на Съвета (ЕО) № 2201/2003 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по брачни дела и делата, свързани с родителската отговорност, с който се отменя Регламент (ЕО) № 1347/2000, или ако се прилага двустранна или многостранна спогодба, предвиждаща процедура различна от тази по чешкото право.

Върховният съд е компетентен също така по въпроси, отнасящи се до признаването на чуждестранни съдебни решения за установяване на майчинство или бащинство в съответствие с раздел 55 от Закон № 91/2012 Coll. за международното частно право.

2.2 Териториална компетентност (съдът в град А или съдът в град Б е компетентен по моя казус?)

Решаващи за определянето на компетентността (вж. въпрос № 2.1) или териториалната компетентност са обстоятелствата, съществуващи към момента на образуване на производството. Всяка следваща промяна на тези обстоятелства (например смяна на местожителството на ответника) е без значение, с много малко изключения (прехвърляне на компетентност по производства, свързани с грижи за малолетни, настойничество и правоспособност).

Съгласно раздел 105, параграф 1 от Закон № 99/1963 за Гражданския процесуален кодекс, съдът по принцип може да разглежда въпроса за териториалната компетентност в началото на производството — до края на подготвителното производство, преди да пристъпи към разглеждането на делото по същество, т.е. преди да покани ответника да внесе становище по време на първоначалното производство или до постановяването на решение без съдебно заседание. Въпросът за териториалната компетентност може да бъде разглеждан на следващ етап, само ако не е проведено подготвително производство и някоя от страните възрази срещу местната компетентност при първата възможност, с която разполага. В някои случаи е възможно да са компетентни няколко съдилища. Ищецът може да избира между общия съд и съдилищата, посочени в раздел 87 от Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс (например по месторабота или в случаите на обезщетения — по мястото, където е възникнала щетата). Ищецът трябва да направи този избор най-късно при подаването на иска — компетентен ще бъде първият съд, който е сезиран за производството.

Териториалната компетентност по специални правни въпроси е определена от Закон № 292/2013 Coll. за специалните съдопроизводства.

2.2.1 Основни правила за териториалната компетентност

Основните правила за териториалната компетентност са установени в раздели 84 — 86 от Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс и в раздел 4 от Закон № 292/2013 Coll. Трябва обаче да се има предвид, че в някои случаи териториалната компетентност се регламентира от пряко приложимото законодателство на ЕС, което има предимство пред националното законодателство (вж. някои разпоредби на Регламент № 44/2001, който регламентира не само международната, но и териториалната компетентност), а това означава, че правилата за териториална компетентност по чешкото право невинаги са приложими.

Основното правило в Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс е, че компетентният общ съд е този на ответника. Общият съд винаги е районният съд. Когато компетентен на първа инстанция е окръжният съд (вж. въпрос 2.1), териториална компетентност има окръжният съд, в чийто район се намира общият съд (районният съд) на страната. Когато искът е срещу двама или повече ответници, териториална компетентност има общият съд на който и да е от ответниците.

Общият съд на физическо лице е районният съд по местожителството на лицето, а при липса на такова — районният съд, в чийто район лицето пребивава. Под местожителство се разбира мястото, където лицето живее с намерение да остане там постоянно (възможно е да има няколко такива места и тогава всички съответни съдилища са общи съдилища).

Общият съд на физическо лице, което упражнява стопанска дейност, за казусите, възникващи от стопанската дейност, е районният съд по мястото на стопанска дейност на лицето (място на стопанска дейност е адресът, вписан в публичния регистър), а ако лицето няма място на стопанска дейност — районният съд по местожителството на лицето, а при липса на такова — районният съд, в чийто район лицето пребивава.

Критерият за определяне на общия съд на юридическо лице е мястото на стопанска дейност на това лице (вж. раздели 136—137 от Закон № 89/2012 Coll. за Гражданския кодекс).

Общият съд на синдик по време на изпълнението на неговата длъжност е районният съд, в чийто район се намира неговото място на дейност).

Специални правила се прилагат по отношение на общия съд на държавата (съдът, в чийто район се намира мястото на дейност на организационната единица на държавата с компетентност по специалната правна уредба, а ако териториално компетентният съд не може да бъде определен по този начин — съдът, в чийто район са възникнали обстоятелствата, породили претендираното право), на общината (съдът, в чийто район се намира общината) и на самоуправляващите се териториални единици на по-високо равнище (съдът, в чийто район се намират местата на дейност на техните административни органи).

Ако ответник, който е гражданин на Чешката република, няма съд с обща компетентност или няма общ съд в Чешката република, компетентен е съдът, в чийто район се е намирало последното известно местопребиваване на лицето в Чешката република. Вещни права могат да бъдат упражнявани срещу лице, което няма друг компетентен съд в Чешката република, от съда, в чийто район се намира имуществото на лицето.

Иск (молба за образуване на производство) срещу чуждестранно лице може също така да бъде предявен пред съда, в чийто район в Чешката република се намира предприятието или организационна единица от предприятието на това лице.

Съгласно разпоредбите на раздел 4 от Закон № 292/2013 Coll. за специалните съдопроизводства, компетентен за дадено производство е общият съд на лицето, в чийто интерес се провежда производството, с изключение на случаите, предвидени в същия закон. Общият съд на малолетно или непълнолетно лице, което няма пълна правоспособност, е съдът по местожителството на това лице, определено със споразумение между родителите, със съдебно решение или въз основа на други решаващи обстоятелства.

2.2.2 Изключения от основните правила

Освен териториалната компетентност на общия съд на ответника, съществува друга специална териториална компетентност, а именно: а) избираема специална териториална компетентност (вж. въпрос № 2.2.2.1 по-долу) и б) изключителна специална териториална компетентност (вж. въпрос № 2.2.2.2 по-долу). По търговски дела е възможно също така споразумение за избор на съд (вж. въпрос № 2.2.2.3 по-долу).

Освен това, съгласно раздел 5 от Закон № 292/2013 Coll. за специалните съдопроизводства, ако промяна в обстоятелства, въз основа на които е определена компетентността, настъпи в хода на производство по съдебно настойничество над малолетно или непълнолетно лице, попечителство или правоспособност, съдът може да прехвърли своята компетентност на друг съд, ако това е в интерес на малолетното или непълнолетното лице, попечителя и лицето, чиято правоспособност се определя. Прехвърлянето обаче на компетентност по тази разпоредба във всички случаи зависи от съображенията на съда.

2.2.2.1 Кога може да се избира между съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило) и друг съд?

Това е така наречената „избираема специална териториална компетентност“, която е регламентирана в раздел 87 от Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс. Ищецът може по свой избор да заведе иск в общия съд на ответника или в друг съд с териториална компетентност. Трябва обаче да се спазват правилата за териториална компетентност — ако на първа инстанция е компетентен окръжен съд,

ищецът трябва да заведе иска в окръжния съд. След като внесе иска в съда, ищецът не може да променя избора си. Възможно е правилата за определяне на компетентност по избор да не са приложими, ако териториалната компетентност се регламентира от пряко приложимото законодателство на ЕС, което има предимство пред националното законодателство (вж. някои разпоредби на Регламент № 44/2001, който регламентира не само международната, а и териториалната компетентност).

Вместо общия съд на ответника, ищецът може да избере съд, в чийто район:

се намира постоянната месторабота на ответника;

са възникнали обстоятелствата, даващи право на обезщетение;

се намира организационната единица на предприятието на физическото или юридическото лице, което е ответник;

се намира мястото на дейност на лице, което организира регулиран пазар или е оператор на система за многостранна търговия, в случаите на търговски спорове, отнасящи се до:

регулирания пазар, организиран от това лице или разплащанията по тази дейност; или

системата за многостранна търговия, чийто оператор е това лице или разплащанията по сделки в тази система;

се намира мястото на плащане при упражняването на права по менителници, записи на заповед и други ценни книжа;

се намира мястото на дейност на стоковата борса във връзка със спорове по сделки на тази борса.

2.2.2.2 Кога трябва да се избере съд, различен от съда по местожителството на ответника (съд, определен чрез прилагане на основното правило)?

Това е така наречената „изключителна специална териториална компетентност“, която е регламентирана в раздел 88 от Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс и в някои разпоредби от Закон № 292/2013 Coll. за специалните съдопроизводства. Ако за определени дела е установена изключителна специална териториална компетентност, териториалната компетентност не може да се определя според общия съд на ответника или чрез правилата за избор на съд.

Ако териториалната компетентност се регламентира от пряко приложимото законодателство на ЕС, което има предимство пред националното законодателство (вж. някои разпоредби на Регламент (ЕО) № 44/2001 относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела, който регламентира не само международната, а и териториалната компетентност), възможно е правилата за изключителна териториална компетентност по чешкото право да не са приложими.

Съгласно раздел 88 от Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс, изключителна териториална компетентност е установена основно за следните производства:

уреждане на общото имущество или други активи на съпрузи или прекратяване на общото владение на апартамент след развод — териториална компетентност има съдът, постановил решението за развод;

производство по права върху недвижим имот (производството трябва да е пряко свързано с правото върху имота, това основно се отнася до правото върху вещта или до правото на ползване) — териториална компетентност има съдът, в чийто район се намира имотът, освен ако производството е за уреждане на общото имущество или други активи на съпрузи или за прекратяване на общото владение на апартамент след развод (в тези случаи териториална компетентност има съдът, постановил решението за развод, вж. по-горе);

производства за разрешаване на спор, отнасящ се до удостоверителни процедури по завещания — териториална компетентност има съдът, в който се извършват удостоверителните процедури.

Закон № 292/2013 Coll. за специалните съдопроизводства предвижда специална териториална компетентност по-конкретно за следните производства:

производства за развод, производства за установяване на съществуването на брак или за недействителността на брак — съгласно раздели 373 и 383 това е съдът, в чийто район се е намирало последното общо местожителство на съпрузите в Чешката република, ако поне единият от съпрузите живее в този район, а ако такъв съд не съществува, тогава компетентен е общият съд на този от съпрузите, който не е подал молба за започване на производството, а ако и такъв съд не съществува, компетентен е общият съд на този от съпрузите, който е подал молба за започване на производството;

удостоверителни процедури по завещания — съгласно раздел 98 това може да е мястото на регистрираното постоянно местожителство на починалия или на пребиваване на починалия, или мястото, където се намира недвижимото имущество на починалия, или където е настъпила смъртта на починалия (това са йерархични критерии);

производства по дела, свързани с международно отвлечане на дете (връщане на дете) — съгласно раздел 479 териториално компетентен е съдът, в чийто район се намира седалището на Службата за международна правна закрила на деца, т.е. Общинският съд в Бърно.

2.2.2.3 Могат ли страните сами да определят за компетентен съд, който при други обстоятелства не би бил компетентен?

Страните могат да договорят различна териториална компетентност от предвидената в закона само по реда на раздел 89а от Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс и то по въпроси, отнасящи се до отношенията между предприятия, възникнали във връзка със стопанска дейност, и при условие че за казуса не е установена изключителна териториална компетентност по раздел 88 от Закон № 99/1963 Coll. за Гражданския процесуален кодекс (вж. по-горе). Споразумението за избор на съд трябва да е в писмена форма. Ако ищецът подаде иск в избрания съд, позовавайки се на споразумението за избор на съд, към исковата молба следва да бъде приложено самото споразумение (в достоверна форма, за предпочитане в оригинал или заверено копие), въпреки че това не е предварително условие по действащото законодателство.

3 Когато компетентни са специализираните съдилища, как може да се разбере кой съд следва да бъде сезиран?

В Чешката република няма специализирани съдилища (вж. отговора на въпрос № 1).

Последна актуализация: 27/09/2018

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.